

Elizabeth George

Verrader van het verleden

Zwarte Beertjes
Utrecht

Maida Vale, Londen

Dikke meisjes kunnen het. Dikke meisjes kunnen het. Dikke meisjes kunnen het en kunnen het en kunnen het.

Terwijl ze over de straat naar haar auto wandelde zei Katie Waddington haar standaardmantra op in hetzelfde ritme als haar sjokkende voetstappen. Ze sprak de woorden inwendig, niet hardop, niet zozeer omdat ze alleen was en bang was voor gek te worden versleten, maar omdat de hardop uitgesproken woorden nog meer eisen zouden stellen aan haar zwoegende longen. Die hadden er al genoeg moeite mee om te blijven functioneren. Evenals haar hart, dat, volgens haar altijd prekerige huisarts, niet bedoeld was om bloed rond te pompen door aderen die snel dichtslibden met vet.

Wanneer hij naar haar keek zag hij vetrollen, hij zag borsten die als twee zware meelzakken van haar schouders afhingen, hij zag een maag die zo ver afzakte dat die haar venusheuvel bedekte, en een huid die putjes vertoonde van de cellulitis. Haar geraamte torste zoveel gewicht dat ze een jaar op haar eigen vetweefsel zou kunnen leven zonder te eten, en als ze de dokter moest geloven kroop het vet nu ook haar vitale organen binnen. Als ze niet haar best deed om zich in te houden wanneer ze aan tafel zat, verklaarde hij elke keer dat ze hem zag, zou ze niet lang meer leven. ‘Hartstilstand of een beroerte, Kathleen,’ vertelde hij haar hoofdschuddend. ‘Kies je vergif maar uit. Je conditie vraagt om onmiddellijk ingrijpen, en ingrijpen betekent níét dat je iets tot je moet nemen wat omgezet kan worden in vetweefsel. Begrijp je me?’

Hoe zou ze het niet kunnen begrijpen? Het was háár lichaam waar ze over praatten, en je kon niet de afmetingen hebben van een nijlpaard in een mantelpak zonder dat op te merken elke keer dat je in de spiegel keek.

Waar het om ging, was dat haar huisarts de enige in Katies leven was die er moeite mee had haar te accepteren als het onontkoombaar dikke meisje dat ze van jongs af aan was geweest. En omdat de mensen die ertoe deden haar namen zoals ze was, had ze geen enkele motivatie om tachtig kilo af te vallen, zoals haar dokter had aanbevolen.

Als Katie er ooit aan had getwijfeld dat ze geaccepteerd zou worden door een wereld van mensen die steeds gelikter, gebruinder en meer gebeeldhouwd waren, was haar eigenwaarde vanavond weer bevestigd, zoals elke maandag, woensdag en vrijdag gebeurde wanneer haar Eros in Actie-groepen 's avonds van zeven tot tien uur bijeenkwamen. Daar verzamelde de seksueel niet goed functionerende bevolking van Londen zich om troost en oplossingen te vinden. Onder leiding van Katie Waddington – die de studie van de menselijke seksualiteit tot de passie van haar leven had gemaakt – werden libido's onderzocht; werden erotomanie en -fobie ontleed; werd aan frigiditeit, nymfomanie, wellustigheid, transseksualiteit en fetisjisme toegegeven; werden erotische fantasieën aangemoedigd en werd erotische verbeeldingskracht gestimuleerd.

'Jij hebt ons huwelijk gered,' jubelden haar cliënten. Of hun leven, of hun geestelijke gezondheid, of – dikwijls – hun baan. Seks is handel, was Katies motto, en ze had in bijna twintig jaar ongeveer zesduizend dankbare cliënten en een wachtlijst van nog eens tweehonderd om het te bewijzen.

Daarom liep ze naar haar auto in een toestand die het midden hield tussen zelfvoldaanheid en opperste verrukking. Weliswaar kon ze zelf geen orgasme krijgen, maar waarom zou dat ook moeten zolang ze voortdurend en met succes bevredigende orgasmen bij anderen propageerde? Dat was tenslotte wat het publiek wilde: seksuele vrijheid op bestelling, zonder schuldgevoelens.

Wie bracht hen zover? Een dik meisje.

Wie verlostte hen van de schaamte over hun verlangens? Een dik meisje.

Wie leerde hun alles, van het stimuleren van de erogene zones tot het stimuleren van de hartstocht tot die hartstocht terugkwam? Dat deed een ten dode opgeschreven, enorm, walgelijk dik meisje uit Canterbury, telkens en telkens weer.

Dat was belangrijker dan calorieën tellen. Als Katie Waddington voorbestemd was om dik te sterven, dan was dit de manier waarop ze zou sterven.

Het was een koele avond, waar ze zo van hield. Na een broeierige zomer was de herfst eindelijk naar de stad gekomen, en terwijl ze voortsjokte in de duisternis dacht Katie, zoals altijd, terug aan de hoogtepunten van haar groepsbijeenkomst van die avond.

Tranen. Ja, er werden altijd tranen geplengd, er werden handen

gewrongen, er werd gebloosd, gestameld en overvloedig getranspireerd. Maar meestal was er ook een speciaal moment, een moment van doorbraak dat urenlang luisteren naar steeds weer herhaalde persoonlijke details uiteindelijk de moeite waard maakte.

Vanavond was dat moment gekomen in de personen van Felix en Dolores (achternamen werden niet gebruikt), die zich bij de EiA hadden aangesloten met het vaste voornemen 'de magie terug te brengen' in hun huwelijk, nadat ze er ieder twee jaar – en twintigduizend pond – aan hadden besteed om hun afzonderlijke seksuele verlangens te onderzoeken. Felix had allang toegegeven dat hij voldoening zocht buiten het huwelijk, en Dolores had bekend dat ze veel meer genoot van haar vibrator en een foto van Laurence Olivier als Heathcliff dan van de verplichte omhelzingen van haar echtgenoot. Maar vanavond waren Felix' overpeinzingen over de reden waarom de aanblik van Dolores' blote achterste gedachten bij hem opriep aan zijn moeder toen die begon af te takelen teveel geweest voor drie vrouwen van middelbare leeftijd uit de groep, die hem zo heftig met woorden hadden aangevallen dat Dolores zelf zich hartstochtelijk opwierp om hem te verdedigen, waarbij ze blijkbaar de afkeer van haar achterste, die haar echtgenoot had opgebiecht, wegspoelde met de stortvloed van haar tranen. Man en vrouw waren elkaar vervolgens in de armen gevallen, hadden elkaar stevig gezoend en hadden aan het slot van de bijeenkomst eenparig uitgeroepen: 'Je hebt ons huwelijk gered!'

Ze had niet méér gedaan dan een discussie op gang brengen, gaf Katie bij zichzelf toe. Maar dat is feitelijk het enige waaraan sommige mensen echt behoefte hebben: een kans om zichzelf of hun geliefde in het openbaar te vernederen en zo een situatie te scheppen waaruit de geliefde uiteindelijk gered kan worden, of hem of haar redding kan worden geboden.

Omgaan met de seksuele dilemma's van de Engelse bevolking was een regelrechte goudmijn. Katie beschouwde zichzelf als buitengewoon slim omdat ze dat beseft had en er haar voordeel mee had gedaan.

Ze gaapte diep en ze voelde haar maag rommelen. Een dag en een avond goed en hard werken betekende een goede maaltijd als beloning, gevolgd door heerlijk zwijmelen bij een video. Ze hield van oude films om hun fijnzinnige romantiek. Wanneer het scherm op het cruciale moment geleidelijk zwart werd, raak-

te ze meer opgewonden dan bij close-ups van lichaamsdelen, begeleid door het geluid van diepe zuchten. *It Happened One Night* was haar keuze voor vanavond: Clark en Claudette en al die heerlijke spanning tussen het tweetal.

Dat was wat er aan de meeste relaties ontbrak, dacht Katie voor de duizendste maal die maand: seksuele spanning. Tegenwoordig wordt er tussen mannen en vrouwen niets meer aan de verbeelding overgelaten. We leven in een wereld waarin iedereen alles weet, waarin alles wordt gezegd en alles wordt gefilmd; er is niets meer om verlangend naar uit te kijken en er blijft nog veel minder geheim.

Ze mocht echter niet klagen. De toestand in de maatschappij maakte haar rijk, en al was ze dik, niemand had er commentaar op wanneer ze het huis zagen waarin ze woonde, de kleren die ze droeg, de sieraden die ze kocht, of de auto waarin ze reed.

Nu liep ze op die auto af die op de plek stond waar ze hem die ochtend had neergezet, op een bewaakt parkeerterrein aan de overkant van de straat, om de hoek bij de kliniek waar ze haar dagen doorbracht. Ze merkte dat ze moeizamer ademhaalde dan gewoonlijk toen ze op de stoeprand bleef staan voordat ze overstak. Ze zocht met één hand steun bij een lantaarnpaal en voelde haar hart tekeergaan.

Misschien zou ze er toch eens over moeten denken om te beginnen met de afslankkuur die de dokter haar had voorgesteld, dacht ze. Maar even later verwierp ze het idee. Wat had je aan je leven als je er niet van kon genieten?

Er stak een briesje op, dat het haar van haar wangen blies. Ze voelde haar nek afkoelen. Een minuutje rust was alles wat ze nodig had. Wanneer ze op adem gekomen was, zou ze weer zo fit zijn als een hoentje.

Ze bleef staan luisteren naar de stilte in de buurt. Het was deels een zakencentrum, deels een woonwijk, met winkels die op dit uur waren gesloten en huizen die lang geleden tot appartementen waren verbouwd, met ramen waarvan de gordijnen voor de nacht waren dichtgeschoven.

Vreemd, dacht ze. Het was haar nooit eerder opgevallen hoe stil en leeg deze straten waren als het donker was geworden. Ze keek om zich heen en besepte ineens dat er van alles kon gebeuren in zo'n soort wijk – goede dingen, slechte dingen – en dat het enkel en alleen aan het toeval werd overgelaten of er een getuige was van wat er plaatsvond.

Ze huiverde. Ze kon maar beter doorlopen.

Ze stapte het trottoir af en wilde oversteken.

Ze zag de auto aan het eind van de straat niet aankomen, tot de koplampen aangingen en haar verblindden. Het voertuig kwam brullend als een stier op haar af.

Ze probeerde vlugger vooruit te komen, maar de auto was snel bij haar. Ze was veel te dik om hem uit de weg te gaan.

Gideon

16 augustus

Ik wil beginnen met te zeggen dat ik geloof dat deze bezigheid tijdverspilling is; en zoals ik je gisteren probeerde te vertellen, is tijd precies wat ik nu niet heb. Als je wilt dat ik vertrouwen heb in de doeltreffendheid van deze activiteit, had je me beter een voorbeeld kunnen geven van datgene waarop je blijkbaar je 'behandeling' baseert. Wat doet het ertoe welk papier ik gebruik? Wat voor blocnote? Wat voor pen of wat voor potlood? En wat maakt het uit waar ik precies dit onzinnige schrijfwerk doe dat je van me eist? Is het simpele feit dat ik in dit experiment heb tóegestemd niet voldoende voor je?

Laat maar. Geef maar geen antwoord. Ik weet al hoe je antwoord zou luiden: waar komt al die boosheid vandaan, Gideon? Wat gaat erachter schuil? Wat herinner je je?

Niets. Begrijp je het dan niet? Ik herinner me absoluut niets. Daarom ben ik gekomen.

Niets? zeg je. Helemaal niets? Weet je zeker dat het waar is? Je weet tenslotte hoe je heet. En blijkbaar weet je ook wie je vader is. En waar je woont. En wat voor werk je doet. En je naaste medewerkers ken je ook. Dus wanneer je zegt 'niets', bedoel je feitelijk dat je je niets herinnert...

Niets wat belangrijk voor me is. Goed dan. Ik zal het zeggen. Ik herinner me níets wat ik als belangrijk beschouw. Is dat wat je wilt horen? En gaan jij en ik nu stilstaan bij welk gemeen, klein detail van mijn karakter ik blootgeef met die verklaring?

In plaats van deze twee vragen te beantwoorden, zul je me echter vertellen dat we zullen beginnen met opschrijven wat we ons herinneren – of het nu belangrijk is of niet. Maar wanneer je zegt 'we', bedoel je feitelijk dat ik zal beginnen met opschrijven, en wat ik zal opschrijven is wat ik me herinner. Want, zoals je het zo beknopt stelt met je objectieve, ongenaakbare psychiaterstem, 'wat we ons herinneren kan vaak de sleutel zijn tot datgene wat we hebben verkozen te vergeten'.

Verkozen. Ik neem aan dat je dat woord opzettelijk hebt

gebruikt. Je wilde me een reactie ontlokken. Ik zal haar eens wat laten zien, word ik geacht te denken. Ik zal die kleine helleveeg eens laten zien hoeveel ik me kan herinneren.

Hoe oud ben je trouwens, Rose? Je zegt dertig, maar dat geloof ik niet. Je bent nog niet eens zo oud als ik, vermoed ik, en, erger nog, je ziet eruit als een kind van twaalf. Hoe kan dan van me worden verwacht dat ik vertrouwen in je stel? Geloof je nu werkelijk dat je een geschikte plaatsvervangster voor je vader kunt zijn? Tussen haakjes, h j was degene die ik wilde spreken. Heb ik dat gezegd toen we elkaar voor het eerst ontmoetten? Ik betwijfel het. Daarvoor had ik te veel medelijden met je. De enige reden waarom ik trouwens besloot te blijven, toen ik je spreekkamer binnenstapte en jou zag in plaats van hem, is dat je er zo zielig uitzag zoals je daar zat, helemaal in het zwart gekleed, alsof dat je zou kunnen helpen eruit te zien als iemand die bekwaam genoeg is om de geestelijke inzinkingen van je patiënten te behandelen. Geestelijk? vraag je me. Je klampt je aan het woord vast alsof het een op hol geslagen trein is. Dus je hebt besloten je neer te leggen bij de conclusie van de neuroloog? Ben je daar tevreden mee? Heb je niet meer testen nodig om overtuigd te raken? Dat is heel goed, Gideon. Dat is een grote stap voorwaarts. Het zal onze samenwerking vergemakkelijken als je, hoe moeilijk het ook is om het te aanvaarden, ervan overtuigd bent dat er geen fysiologische verklaring is voor wat je doormaakt.

Wat kun je je toch goed uitdrukken, dokter Rose. Een stem als fluweel. Wat ik had moeten doen was me onmiddellijk omdraaien en weer naar huis gaan zodra je je mond opendeed. Maar dat deed ik niet, omdat je me overhaalde om te blijven, zo is het toch, met die flauwekul van 'ik ben in het zwart omdat mijn man overleden is'. Je wilde medelijden bij me opwekken, nietwaar? Een band smeden met de patiënt, is je geleerd. Zijn vertrouwen winnen. Hem beïnvloeden.

Waar is dokter Rose? vraag ik je wanneer ik de spreekkamer binnenkom.

Je zegt: ik ben dokter Rose. Dokter Alison Rose. Misschien verwachtte je mijn vader? Hij heeft acht maanden geleden een beroerte gehad. Hij is aan de beterende hand, maar er is nog wat tijd voor nodig, dus op het moment kan hij geen patiënten behandelen. Ik heb zijn praktijk overgenomen.

Dan brand je los; je babbelt over hoe het kwam dat je naar Londen bent teruggekeerd, dat je Boston mist maar dat het niet erg

is omdat de herinneringen daar te pijnlijk waren. Vanwege hem, vanwege je echtgenoot, vertel je me. Je gaat zelfs zover dat je me zijn naam noemt: Tim Freeman. En zijn ziekte: darmkanker. En hoe oud hij was toen hij stierf: zevenendertig. En dat je kinderen krijgen had uitgesteld omdat je medicijnen studeerde toen je trouwde en dat hij, toen het eindelijk tijd werd om aan nageslacht te denken, voor zijn leven vocht en jij ook voor zijn leven vocht en dat er in die strijd geen plaats was voor een kind.

En ik, dokter Rose, kreeg medelijden met je. Dus ik bleef. En als gevolg daarvan zit ik nu voor het raam op de benedenverdieping dat uitzicht biedt op Chalcot Square. Ik schrijf deze onzin met een balpen zodat ik niets kan uitwissen, volgens jouw instructies. Ik gebruik een notitieboekje met drie ringen zodat ik waar nodig iets kan toevoegen, als er later op wonderbaarlijke wijze nog iets bij me opkomt. En wat ik niet doe is wat ik zou moeten doen en wat de hele wereld verwacht dat ik zal doen: naast Raphael Robson staan, ervoor zorgen dat het ellendige, alomtegenwoordige niets tussen de aantekeningen verdwijnt.

Raphael Robson? hoor ik je vragen. Vertel me eens iets over Raphael Robson, zeg je.

Vanochtend heb ik melk in mijn koffie genomen, en daar moet ik nu voor boeten, dokter Rose. Mijn maag staat in brand. De vlammen lekken omlaag door mijn ingewanden. Vuur beweegt zich altijd opwaarts, maar niet in mij. Daar gebeurt het tegenovergestelde, en het voelt altijd hetzelfde. Een normale uitzetting van de maag en de darmen, zegt mijn huisarts tegen me. Flatulentie, zegt hij op zangerige toon, alsof hij me een medische zegen geeft. Charlatan, kwakzalver, derderangs slager. Ik heb iets kwaadaardigs dat mijn ingewanden verwoest, en hij noemt het wind.

Vertel me eens iets over Raphael Robson? herhaal je.

Waarom? vraag ik. Waarom Raphael?

Omdat hij een plek is om mee te beginnen. Je hersenen geven je de plek om te beginnen, Gideon. Zo gaat dit proces in zijn werk. Maar Raphael is het begin niet, zeg ik tegen je. Het begin is vijftientwintig jaar geleden, in een Peabody-huis, aan Kensington Square.

17 augustus

Daar woonde ik. Niet in een van de Peabody-huizen, maar in het huis van mijn grootouders aan de zuidkant van het plein. De Peabody-huizen zijn nu allang verdwenen; de laatste keer dat ik

er geweest ben waren ze vervangen door twee restaurants en een boetiek. Toch herinner ik me die huizen nog heel goed, en ook hoe mijn vader ze gebruikte om de Gideon-legende tot leven te brengen.

Zo is hij, mijn vader: altijd bereid om te gebruiken wat zich voordoet, als dat de mogelijkheid biedt om hem daar te brengen waar hij naartoe wil. Hij was rusteloos in die dagen, altijd vol ideeën. Nu begrijp ik dat de meeste van die ideeën pogingen waren om mijn grootvaders bezorgdheid over hem weg te nemen omdat, in opa's ogen, het feit dat mijn vaders carrière in het leger mislukt was voorspelde dat hij bij alles wat hij verder ondernam ook zou mislukken. En ik neem aan dat vader wist dat opa dat geloofde. Tenslotte was opa er niet de man naar om zijn mening voor zich te houden.

Sinds de oorlog had hij zich niet goed gevoeld, mijn grootvader. Ik denk dat we daarom bij hem en oma waren gaan wonen. Hij had twee jaar doorgebracht in Birma, als gevangene van de Japanners, en daar was hij nooit helemaal overheen gekomen. Ik vermoed dat er, toen hij krijgsgevangene was, iets in hem was losgemaakt wat anders diep weggestopt zou zijn gebleven. In elk geval, het enige wat me ooit over de situatie verteld werd was dat opa 'aanvallen' had die het noodzakelijk maakten dat hij zo nu en dan werd afgevoerd voor 'een leuke vakantie op het platteland'. Ik kan me geen specifieke bijzonderheden van deze aanvallen herinneren, omdat mijn grootvader stierf toen ik tien jaar was. Maar ik weet nog wel dat ze altijd begonnen met heftig en angstaanjagend lawaai, gevolgd door huilbuien van mijn grootmoeder, en dat mijn grootvader tegen mijn vader schreeuwde: 'Je bent geen zoon van me' wanneer ze hem weghaalden.

Ze? vraag je me. Wie zijn 'ze'?

Kwelgeesten, zo noem ik hen altijd. Ze zagen eruit als gewone mensen die je overal op straat tegen kon komen, maar hun lichamen werden bewoond door geesten die zielen weggristen. Mijn vader liet hen altijd binnen. Oma liep hen altijd huilend op de trap tegemoet. En ze liepen altijd zonder een woord te zeggen langs haar heen, omdat alle woorden die ze moesten zeggen al meer dan eens waren uitgesproken. Ze kwamen al jaren voor opa, zie je. Lang voordat ik geboren was. Lang voordat ik naar hen keek tussen de spijlen van de trapleuning door, ineengedoken als een kleine pad, en doodsbang.

Ja. Voor je het vraagt: ik herinner me die angst. En nog iets

anders. Ik herinner me dat iemand me van die spijlen wegtrok, iemand die mijn vingers stuk voor stuk losmaakte om mijn greep te laten verslappen en om me weg te brengen.

Raphael Robson? vraag je me nu. Is dit waar Raphael Robson ten tonele verschijnt?

Maar nee. Dit gebeurde jaren vóór Raphael Robson. Raphael kwam na het Peabody-huis.

Dus nu zijn we weer bij het Peabody-huis, zeg je.

Ja. Bij het Huis en de Gideon-legende.

19 augustus

Herinner ik me het Peabody-huis? Of heb ik de bijzonderheden verzonnen om een schets in te vullen die mijn vader me gaf? Als ik me niet kon herinneren hoe het er binnen rook, zou ik zeggen dat ik slechts een spelletje speelde volgens de regels van mijn vader om het Peabody-huis op een moment als dit uit mijn herinnering weg te toveren. Maar omdat de geur van chloor me nog steeds in een oogwenk terug kan voeren naar het Peabody-huis, weet ik dat de kern van het verhaal waar is, ongeacht hoe er door de jaren heen op is voortgeborduurd door mijn vader, mijn publiciteitsagent en de journalisten die met hen beiden hebben gesproken. Om heel eerlijk te zijn beantwoord ik zelf geen vragen meer over het Peabody-huis. Ik zeg: 'Dat is al zo vaak gezegd. Laten we deze keer eens iets nieuws boven water halen.'

Journalisten zoeken echter altijd naar iets om hun verhaal aan op te hangen en, beperkt door het uitdrukkelijke bevel van mijn vader dat er alleen over mijn carrière gesproken mag worden wanneer ik word geïnterviewd, welk beter uitgangspunt kan er dan zijn dan dat wat mijn vader creëerde uit een simpele wandeling in het park van Kensington Square?

Ik ben drie jaar oud en mijn grootvader is bij me. Ik zit op een driewieler waarmee ik het park rondrijd terwijl opa in dat gebouwtje zit dat op een Griekse tempel lijkt en dat vlak bij het smeedijzeren hek staat. Opa heeft de krant meegenomen om te lezen, maar hij leest niet. Nee, hij luistert naar muziek die uit een van de gebouwen achter hem komt.

Met gedempte stem zegt hij tegen me: 'Het wordt een concert genoemd, Gideon. Dit is het concert in D majeur van Paganini. Luister.' Hij wenkt dat ik bij hem moet komen. Hij zit op het uiteinde van de bank en ik sta naast hem. Hij heeft zijn arm om mijn schouders geslagen en ik luister.

Ik weet onmiddellijk dat dit is wat ik wil doen. Als kind van drie jaar weet ik op de een of andere manier iets wat me sindsdien altijd is bijgebleven: luisteren is zijn, maar spelen is leven.

Ik wil meteen uit het park weg. Opa heeft last van reuma in zijn handen en hij worstelt met het hek. Ik vraag hem om op te schieten 'voor het te laat is'.

'Te laat waarvoor?' vraagt hij me liefdevol.

Ik grijp zijn hand en ik laat het hem zien.

Ik neem hem mee naar het Peabody-huis, want daar komt de muziek vandaan. Dan zijn we binnen, waar een linoleumvloer kortgeleden is schoongemaakt en onze ogen beginnen te prikken door de chloorlucht.

Op de eerste verdieping komen we bij de bron van het Paganini-concert. Een van de zitslaapkamers is de woning van Rosemary Orr, die lang geleden afscheid heeft genomen van het Londens Philharmonisch Orkest. Ze staat voor een grote wandspiegel, en ze heeft een viool onder haar kin en een strijkstok in haar hand. Ze speelt echter niet de muziek van Paganini. Ze luistert naar een opname ervan, met gesloten ogen. De hand met de strijkstok hangt omlaag en tranen stromen over haar wangen, waarna ze terechtkomen op het glanzende hout van haar instrument.

'Ze gaat het verpesten, opa,' zeg ik tegen mijn grootvader. Dat doet mevrouw Orr opschrikken. Ze kijkt verbaasd en vraagt zich ongetwijfeld af waarom een reumatische oudere heer en een driejarige snotneus zo plotseling bij de deur van haar kamer staan.

Ze krijgt echter niet de tijd om haar schrik onder woorden te brengen, want ik ga naar haar toe en neem haar het instrument uit handen. En ik begin te spelen.

Niet goed, natuurlijk, want wie zou geloven dat het mogelijk is dat een ongeoeffend kind van drie jaar, hoe groot zijn natuurlijke talent ook mag zijn, een viool pakt en Paganini's concert in D majeur speelt na het één keer te hebben gehoord? Maar de basis-beginselen heb ik in me – het gehoor, het intrinsieke evenwicht, de hartstocht – en mevrouw Orr ziet het en staat erop het voorlijke kind les te mogen geven.

Zo wordt zij de eerste die me vioolles geeft. Ik blijf bij haar tot ik vierenhalf jaar ben. Dan wordt besloten dat mijn talent een minder conventionele manier van lesgeven vereist.

Dat is de Gideon-legende, dokter Rose. Ken je de viool goed genoeg om te zien waar die overgaat in fantasie?

We zijn erin geslaagd de legende te verspreiden door die daad-

werkelijk een legende te noemen, door erom te lachen op het moment dat hij wordt verteld. We vertellen, gedoe en onzin, het hele verhaal. Maar we vertellen het met een veelbetekenend lachje. Mevrouw Orr is allang dood, dus zij kan het verhaal niet tegenspreken. En na mevrouw Orr kwam Raphael Robson, die slechts op beperkte wijze tot de waarheid kan bijdragen.

Hier is de waarheid voor jou, dokter Rose, omdat ik, ondanks wat je mag denken over mijn reactie op deze opdracht waarin ik heb toegestemd, het belangrijk genoeg vind om je de waarheid te vertellen.

Ik ben die dag in het park van Kensington Square met een zomerspeelgroep die wordt gesponsord door een nabijgelegen klooster, waaraan wordt deelgenomen door de kinderen die aan het plein wonen, onder leiding van drie studentes die in een jeugdherberg achter het klooster wonen. We worden dagelijks van huis gehaald door een van onze drie leidsters en we worden aan de hand meegenomen naar het midden van het park. Men hoopt dat we, tegen een gering bedrag, de sociale vaardigheden zullen aanleren die worden opgewekt door gezamenlijk te spelen. Dan hebben we een streepje voor wanneer we naar de lagere school gaan. Dat is althans de bedoeling.

De studentes houden ons bezig met spelletjes, met handenarbeid en met gymnastiekoefeningen. En wanneer we eenmaal aan het werk zijn gezet, aan de taak die ze voor die dag hebben gekozen, trekken ze zich – zonder dat onze ouders ervanaf weten – terug in datzelfde Griekse tempeltje, waar ze gaan zitten praten en sigaretten roken.

Deze dag is bestemd om te fietsen, hoewel wat voor fietsen door gaat in werkelijkheid betekent dat we op onze driewielers rondjes rijden om het park. En terwijl ik achter aan het groepje almaar rondjes rijd op mijn driewieler, haalt een jongetje dat even oud is als ik – hoewel ik zijn naam niet meer weet – zijn pie-meltje uit zijn broek en doet in het openbaar een plasje op het gras. Er ontstaat opschudding en de boosdoener wordt, terwijl er stevig op hem wordt gemopperd, afgevoerd naar huis.

Op dat moment begint de muziek, en de twee studentes die zijn achtergebleven nadat het kind is weggebracht, hebben er geen flauw idee van waar we naar luisteren. Maar ik wil op het geluid af en ik dring aan op een manier die zo ongewoon is voor me, dat een van de studentes – ik geloof dat het een Italiaans meisje is, omdat haar Engels niet al te best is, hoewel ze een goed hart heeft

– zegt dat ze me zal helpen met zoeken. Dat doen we, tot we in het Peabody-huis mevrouw Orr aantreffen.

Ze speelt niet, ze doet evenmin alsof ze speelt en ze huilt ook niet wanneer de studente en ik haar in haar zitkamer vinden. Nee, ze geeft muziekles. Ze besluit elke les – hoor ik later – door voor haar leerling op haar grammofoon een muziekstuk te draaien. Vandaag is het een concert van Brahms.

Of ik van muziek hou? wil ze weten.

Ik heb er geen antwoord op. Ik weet niet of ik ervan hou, of wat ik voel ‘houden van’ is, of iets anders. Ik weet alleen dat ik die klanken wil kunnen voortbrengen. Maar ik ben verlegen en zeg er niets over, en ik kruip weg achter de benen van het Italiaanse meisje, tot ze mijn hand pakt, zich in haar gebroken Engels verontschuldigt en me naar het park terugstuurt.

Dat is er in werkelijkheid gebeurd.

Je wilt natuurlijk weten hoe dit ongunstige begin van mijn muzikale leven is uitgedraaid op de Gideon-legende. Met andere woorden, hoe het wapen dat in een grot werd achtergelaten om – hoe lang? – honderd jaar met kalksteen te worden bedekt, tot Excalibur werd, het Zwaard in de Steen. Ik kan er alleen naar gissen, omdat de legende een bedenksel is van mijn vader, niet van mij.

De kinderen van de speelgroep werden aan het eind van de dag door de studentes naar huis gebracht, en dan werd er verslag uitgebracht over de ontwikkeling en het gedrag van ieder kind. Waarom zouden de ouders anders geld uitgeven, als ze niet dagelijks hoopvolle aanwijzingen kregen dat een redelijk niveau van sociale volwassenheid werd bereikt?

God weet wat de openbare vertoning van iets wat een lichamelijke privé-activiteit had moeten zijn voor de kleine wildplasser die middag tot gevolg heeft gehad. In mijn geval bracht de Italiaanse studente verslag uit over mijn ontmoeting met mevrouw Orr.

Dit zal, naar ik mag aannemen, in de zitkamer hebben plaatsgevonden, waar oma achter de tafel met de middagmaaltijd troonde, die ze altijd voor opa aanrechtte om hem te omringen met een aura van normaal gedrag als afweermiddel tegen opkomende aanvallen. Misschien was mijn vader er ook, misschien had James de Huurder zich bij ons gevoegd, die ons hielp de eindjes aan elkaar te knopen door een van de beschikbare slaapkamers op de vierde verdieping van het huis te huren.

De Italiaanse studente – hoewel ik nu moet zeggen dat ze even goed een Griekse, een Spaanse of een Portugese had kunnen zijn

– werd waarschijnlijk uitgenodigd om samen met de familie de maaltijd te gebruiken, wat haar dan de gelegenheid zal hebben gegeven om het verhaal van ons gesprek met mevrouw Orr te vertellen.

Ze zegt: ‘De kleine jongen, hij wil de muziek gaan zoeken die we luisteren, dus we gaan het spoor volgen...’

‘Ze bedoelt: “horen” en “zoeken”, denk ik,’ komt de onderhuurder tussenbeide. Zijn naam is James, zoals ik al zei, en ik heb opa horen klagen dat zijn Engels ‘te verrekte perfect is om waar te zijn’ en dat hij dus een spion moet zijn. Maar toch luister ik graag naar hem. Woorden komen uit de mond van James de Huurder als sinaasappels, dik en sappig en rond. Hijzelf lijkt daar totaal niet op, behalve zijn wangen, die rood zijn, en die nog roder worden wanneer het tot hem doordringt dat iedereen op hem let. Hij zegt: ‘Ga door’ tegen de Italiaans-Spaans-Grieks-Portugese studente. ‘Let vooral niet op mij.’

Ze lacht, omdat ze de huurder aardig vindt. Ze zou graag willen dat hij haar hielp met haar Engels, denk ik. Ze zou graag bevriend met hem zijn.

Ik heb zelf geen vriendjes – ondanks de speelgroep – maar ik mis hen niet omdat ik mijn familie heb en ik me kan koesteren in hun liefde. In tegenstelling tot de meeste driejarigen leid ik in mijn beperkte wereldje geen bestaan dat is afgezonderd van de volwassenen, zoals alleen eten, beziggehouden en verzorgd worden door een kindermeisje of een andere oppas, terwijl ik periodiek mijn opwachting maak in de schoot van het gezin, en mijn tijd uitzit tot het moment waarop ik naar kostschool gestuurd kan worden. Nee, ik maak deel uit van de wereld van de volwassenen bij wie ik woon. Dus ik zie en hoor veel van wat er in mijn huis gebeurt, en als ik me de gebeurtenissen niet herinner, dan is de indruk ervan me in elk geval bijgebleven.

Zo herinner ik me het volgende: het verhaal van de vioolmuziek dat wordt verteld en opa die midden in het verhaal losbarst in een tirade over Paganini. Oma heeft jarenlang geprobeerd hem met muziek te kalmeren wanneer hij op de rand van een aanval zweeft en er nog hoop is dat die kan worden afgewend, en hij praat over trillers en loopjes, over *vibrato* en *glissandi* met iets wat lijkt op gezag, maar wat waarschijnlijk, zoals ik nu weet, een hersenschim is. Hij is groot en luidruchtig in zijn welsprekendheid, een orkest op zich. En niemand onderbreekt hem of spreekt hem tegen wanneer hij tegen iedereen, maar over mijn hoofd heen, zegt:

‘Deze jongen zal spelen’, als God die verklaarde: ‘Er zij licht.’

Vader hoort het, hecht er een betekenis aan die hij aan niemand openbaart en treft snel alle nodige maatregelen.

Zo komt het dat ik mijn eerste vioollessen krijg van mevrouw Rosemary Orr. En met die lessen en met het verslag van de speelgroep verzint mijn vader de Gideon-legende, die ik mijn leven lang meesleep als een bal aan een ketting.

Maar waarom maakte hij er een verhaal van over je grootvader? zul je willen weten. Waarom hield hij zich niet bij de hoofdrolspelers, waarbij hij hier en daar de details kon veranderen? Was hij niet bang dat er iemand zou komen die het verhaal zou tegenspreken en het echte verhaal zou vertellen?

Ik geef je het enige antwoord dat ik kan geven, dokter Rose, dat zul je aan mijn vader moeten vragen.

21 augustus

Ik herinner me die eerste lessen bij Rosemary Orr: mijn ongeduld dat botste met haar grote aandacht voor details. ‘Gebruik je lichaam, lieve Gideon, gebruik je lichaam,’ zegt ze. En met een kwartviool tussen mijn kin en mijn schouder geklemd – want in die dagen was dat het kleinste instrument dat je kon krijgen – onderga ik mevrouw Orrs eeuwigdurende verbeteringen van mijn houding. Ze buigt mijn vingers over de hals van het instrument; ze laat me mijn linkerpols stijf houden; ze pakt mijn schouder vast om te voorkomen dat die meedraait tijdens het strijken; ze laat me mijn rug recht houden en gebruikt een lange aanwijsstok, waarmee ze tegen mijn knieholten tikt om mijn positie te veranderen. Terwijl ik speel – wanneer ze me eindelijk láát spelen – klinkt haar stem boven de toonladders en arpeggio’s uit die mijn eerste opdrachten zijn: ‘Lichaam rechtop, schouder omlaag, Gideon, liefje.’ ‘Je duim onder dít gedeelte van de strijkstok, niet het zilveren deel alsjeblieft, en niet aan de zijkant.’ ‘De hele arm omhoog mét de strijkstok.’ ‘Groot en ruim strijken.’ ‘Nee, nee! Je gebruikt het vlézige deel van de vingers, liefje.’ Voortdurend laat ze me één noot aanstrijken en me gereedmaken voor de volgende. We herhalen deze oefening net zolang tot ze er tevreden over is dat alle lichaamsdelen die dienen als verlengstuk van de rechterhand – dat wil zeggen de pols, de elleboog, de arm en het schouderblad – samen met de strijkstok functioneren als een as en een wiel, waarbij de lichaamsdelen de strijkstok op de juiste koers houden.

Ik leer dat mijn vingers onafhankelijk van elkaar moeten werken. Ik leer het evenwichtspunt op de hals van de viool te vinden dat later mijn vingers als vanzelf van de ene positie op de snaren naar de andere laat glijden. Ik leer te zoeken naar de zangerige klank van mijn instrument, en die te vinden. Ik leer opwaarts en neerwaarts strijken, de gulden middenweg, *staccato* en *legato*, *sul tasto* en *sul ponticello*.

Kortom, ik leer methode, theorie en principe, maar wat ik niet leer is wat ik zo dolgraag wil leren: hoe ik mijn geest ertoe kan bewegen de klanken voort te brengen.

Ik hou het anderhalf jaar vol bij mevrouw Rosemary Orr, maar ik krijg al snel genoeg van de ziellose oefeningen die het grootste deel van de tijd vullen. Ziellose oefeningen waren niet wat ik die dag in het park uit haar raam had horen komen, en ik verzet me ertegen dat ik ze moet uitvoeren. Ik hoor dat mevrouw Orr me verontschuldigt tegenover mijn vader: 'Hij is tenslotte nog een heel jong kind. Het is te verwachten dat zijn aandacht op zo'n jeugdige leeftijd niet lang vastgehouden kan worden.' Maar mijn vader – die al twee banen heeft om de familie in het huis aan Kensington Square te kunnen laten blijven – heeft de lessen, die ik driemaal per week volg, niet bijgewoond en daarom kan hij ook niet begrijpen hoe die de muziek waarvan ik hou laten doodbloeden.

Mijn grootvader is er echter al die tijd bij geweest, omdat hij gedurende de anderhalf jaar dat ik les heb gehad van mevrouw Orr niets heeft gehad wat op een aanval leek. Dus hij heeft me naar mijn lessen gebracht en hij heeft in een hoek van de kamer zitten luisteren. Terwijl hij met zijn scherpe ogen de vorm en de inhoud van mijn lessen observeerde en zijn uitgedroogde ziel snakte naar Paganini, is hij tot de conclusie gekomen dat het wonderbaarlijke talent van zijn kleinzoon door de goedbedoelende Rosemary Orr naar de achtergrond wordt gedrongen in plaats van aangemoedigd.

'Hij wil muziek maken, verdomme,' buldert opa tegen mijn vader wanneer ze de situatie bespreken. 'Die jongen is verdomme een kunstenaar, Richard, en als je dat niet eens kunt zien, hoewel het in grote letters voor je neus staat geschilderd, dan heb je geen hersens en ben je geen zoon van mij. Laat je een volbloed eten uit de varkenstrog? Dat is toch verdomme niet te geloven, Richard!'

Misschien verleent mijn vader zijn medewerking uit angst, angst

dat er weer een aanval ophanden is als hij niet instemt met opa's plan. Het plan dat mijn grootvader onmiddellijk kenbaar maakt: we wonen in Kensington, niet ver van het Royal College of Music, en dáár moet een geschikte vioolleraar voor zijn kleinzoon gezocht worden.

Zo wordt mijn grootvader mijn redder en de beheerder van mijn onuitgesproken dromen. Zo komt Raphael Robson in mijn leven.

22 augustus

Ik ben viereenhalf jaar, en hoewel ik nu weet dat Raphael in die tijd even in de dertig moet zijn geweest, is hij voor mij een afstandelijke, ontzagwekkende persoon die onvoorwaardelijke gehoorzaamheid van me eist vanaf het moment dat we elkaar ontmoeten.

Hij is geen prettige man om naar te kijken. Hij zweet overvloedig. Ik kan zijn schedel zien door zijn haar, dat dun is als dat van een baby. Zijn huid is zo wit als vlees van een zoetwatervis en vertoont schilferige plekken als gevolg van te veel zon tijdens de vakantie. Maar wanneer Raphael zijn viool opneemt en voor me begint te spelen – want zo verloopt onze kennismaking –ervaagt zijn uiterlijk tot iets onbetekenends en ben ik in zijn handen als was die hij moet kneden. Hij kiest het concert in E mineur van Mendelssohn, en hij geeft zijn hele lichaam over aan de muziek.

Hij speelt geen noten; hij bestaat uit klanken. Het allegro-vuurwerk dat hij aan zijn instrument ontlokt hypnotiseert me. Op dat moment is hij veranderd. Hij is geen zweterig, schilferig hoestballetje, maar hij is Merlijn, en ik wil zijn toverkunst voor mezelf.

Raphael geeft geen les in stijl, ontdek ik. In zijn gesprek met mijn grootvader zegt hij: 'Het is aan de violist om zijn eigen stijl te ontwikkelen.' In plaats daarvan improviseert hij oefeningen voor me. Hij leidt en ik volg. 'Grijp de gelegenheid aan,' draagt hij me op boven zijn eigen spel uit, terwijl hij naar het mijne kijkt. 'Maak dat vibrato voller. Niet bang zijn voor *portamenti*, Gideon. Laat de strijkstok glijden. Zorg dat het vloeiend klinkt. Glijd.'

Zo begin ik mijn echte leven als violist, dokter Rose, omdat alles wat ik voor die tijd van mevrouw Orr heb geleerd niet méér was dan een prelude. Eerst krijg ik drie lessen per week, dan vier en

vervolgens vijf. Elke les duurt drie uur. In het begin ga ik naar de leskamer van Raphael in het Royal College of Music. Grootvader en ik nemen de bus van Kensington High Street. Maar de lange uren die opa moet wachten tot mijn les is afgelopen, zijn een grote belasting voor hem en iedereen in huis is doodsbang dat ze vroeg of laat een aanval zullen veroorzaken zonder dat mijn grootmoeder erbij is om die te bestrijden. Daarom moet er op den duur een regeling met Raphael Robson worden getroffen dat hij naar mij toe komt.

Het lesgeld is natuurlijk enorm hoog. Je kunt van een violist van Raphaels statuus niet verlangen dat hij een groot deel van zijn tijd besteedt aan één jonge leerling, zonder hem te belonen voor zijn reistijd, voor de uren waarin hij geen andere leerlingen kan aannemen en omdat hij steeds meer tijd aan mij besteedt. De mens kan tenslotte niet alleen leven van zijn liefde voor muziek. Hoewel Raphael geen gezin heeft te onderhouden, moet hij zelf toch eten en zijn huur betalen. Ergens moet het geld vandaan komen om ervoor te zorgen dat hij niets tekortkomt, dat het niet nodig is dat hij me minder uren lesgeeft.

Mijn vader heeft al twee banen. Opa krijgt een kleine uitkering van de staat, omdat hij tijdens de oorlog zijn geestelijke gezondheid is kwijtgeraakt. Om hem geestelijk zo gezond mogelijk te houden zijn mijn grootouders in de naoorlogse jaren nooit verhuisd naar een minder dure, maar ook minder comfortabele omgeving. Ze hebben zo veel mogelijk bezuinigd, ze hebben kamers verhuurd en ze hebben de kosten en het werk die het onderhoud van een groot huis met zich meebrengt gedeeld met mijn vader. Maar ze hebben geen rekening gehouden met een wonderkind in de familie – zoals mijn grootvader me hardnekkig blijft noemen – en evenmin hebben ze er rekening mee gehouden wat het kost om dat wonder volledig tot ontwikkeling te laten komen.

En ik maak het hun niet gemakkelijk. Wanneer Raphael een paar extra lessen voorstelt, nog eens twee of drie uur met onze instrumenten, dring ik er hartstochtelijk op aan dat ik die tijd krijg. En ze zien hoe ik vooruitga onder Raphaels leiding: hij stapt het huis binnen en ik sta voor hem gereed, met mijn viool in de ene hand en mijn strijkstok in de andere.

Dus er moet ruimte worden gemaakt voor mijn lessen, en mijn moeder is degene die daarvoor zorgt.

Het was het zien van een aanraking – die voor hem bestemd had moeten zijn, maar gegeven werd aan iemand anders – die Ted Wiley 's avonds de straat op stuurde. Hij had het gezien vanuit zijn raam, niet met de bedoeling om te spioneren, maar toch spionerend. De tijd: even na één uur 's nachts. De plaats: Friday Street, Henley-on-Thames, niet meer dan zestig meter van de rivier en voor haar huis, waar ze slechts kort tevoren uit vandaan waren gekomen, waarbij ze beiden moesten bukken om een deurstijl te ontwijken die in lang vervlogen eeuwen in het gebouw was aangebracht toen mannen en vrouwen kleiner waren en toen hun levens duidelijker waren afgebakend.

Zo zag Ted Wiley het graag: een duidelijke rolverdeling. Zij niet. En als hij tot dusver nog niet had begrepen dat Eugenie zich niet zo gemakkelijk als zijn vrouw wilde beschouwen en niet in een passende categorie in zijn leven ingedeeld wilde worden, was Ted nu toch wel tot die conclusie gekomen toen hij het tweetal – Eugenie en de onbekende bezemsteel – op straat in elkaars armen zag.

Openlijk, dacht hij. Ze wil dat ik dit zie. Ze wil me laten zien hoe ze hem omhelst, hoe ze vervolgens haar hand kromt en de vorm van zijn nek in de lucht schetst terwijl hij een stap achteruitgaat. Die verdomde vrouw. Ze wil dat ik dit zie.

Dat was natuurlijk geen steekhoudende redenering, en als de omhelzing en de aanraking op een normaler uur hadden plaatsgevonden, zou Ted zich de gevaarlijke richting die zijn gedachten insloegen wel uit het hoofd gepraat hebben. Hij zou hebben gedacht: het kan níets te betekenen hebben als ze bij daglicht op straat is, in het openbaar, in een plas licht die uit het raam van haar zitkamer valt in de herfstzon, voor het oog van God en iedereen, en in het bijzonder van míj... Het kan niets te betekenen hebben dat ze een onbekende aanraakt, omdat ze weet hoe gemakkelijk ik het kan zien... Maar in plaats van die gedachten vulde de suggestie wat het betekende wanneer een man om één uur 's nachts wegging uit het huis van een vrouw, Teds hoofd als gifgas, waarvan het volume in de daaropvolgende zeven dagen voortdurend toenam terwijl hij – angstig elk gebaar en elke

nuance interpreterend – wachtte tot ze zou zeggen: ‘Ted, heb ik je al verteld dat mijn broer’ – of mijn neef, of mijn vader, of de homoseksuele architect die een kamer aan het huis gaat bouwen – ‘een paar avonden geleden langskwam om een praatje te maken? Het duurde tot in de vroege uurtjes en ik dacht dat hij nooit zou weggaan. Trouwens, je had ons vlak voor mijn voordeur kunnen zien, als je achter je gordijnen stond te gluren, zoals je de laatste tijd steeds vaker doet.’ Behalve dan dat er, voorzover Ted Wiley wist, geen broer of neef of vader of oom was, en als er al een homoseksuele architect was, had hij Eugenie nog niet over de man horen spreken.

Wat hij haar wél had horen zeggen – waarbij zijn maag ineens was gekrompen – was, dat ze hem iets belangrijks te vertellen had. En toen hij haar had gevraagd wat het was en had bedacht dat hij het liever nu meteen zou horen als het de genadeklap voor hem betekende, had ze gezegd: binnenkort. Ik ben er nog niet helemaal aan toe om mijn zonden op te biechten. En ze had haar hand gekromd om zijn wang aan te raken. Ja. Já. Die aanraking. Precies zo.

Daarom deed Ted Wiley op een regenachtige avond eind november zijn bejaarde golden retriever de riem om en besloot dat het tijd was voor een wandeling. Hun route, zei hij tegen de hond, wier reuma en afkeer van regen haar niet bepaald tot een enthousiaste wandelaarster maakten, zou hen naar het eind van Friday Street brengen en een paar meter verder, tot Albert Road, waar ze bij toeval Eugenie tegen het lijf zouden kunnen lopen wanneer ze juist de Zestig-Plus Club uit kwam, waar de Commissie voor het Oudejaarsfeest nog steeds probeerde een compromis te bereiken omtrent het menu voor de komende festiviteiten. Het zou niets meer zijn dan dat: puur toeval en een onvoorziene kans op een praatje. Want alle honden moesten uitgelaten worden voor ze ’s nachts in hun mand kropen. Niemand kon daar iets tegen inbrengen of er zelfs maar iets achter zoeken.

De hond – door Teds overleden vrouw belachelijk, zij het liefdevol, Precious Baby genoemd, door Ted resoluut afgekort tot P.B. – bleef aarzelend in de deuropening staan en keek met knipperende ogen de straat in, waar de regen viel in die gestage vlagen die een langdurige bui voorspelden waardoor je tot op het bot verkild raakt. Ze maakte aanstalten zich vastberaden door haar achterpoten te laten zakken, en ze zou met succes in die houding hebben volhard als Ted haar niet de straat op had gesleurd met

de wanhoop van een man die zijn plannen niet wil laten dwarsbomen.

‘Vooruit, P.B.,’ beval hij, en hij gaf een ruk aan de lijn zodat de slipketting om de nek van de hond werd strakgetrokken. De retriever herkende zowel de toon als het gebaar. Met een kortademige zucht die een wolk hondenadem de natte avondlucht in joeg sjokte ze treurig de regen in.

Het weer was een en al narigheid, maar daar viel niets aan te doen. Bovendien móést de oude hond een loopje maken. Ze was veel te lui geworden in de vijf jaar die waren verstreken sinds de dood van haar bazin, en Ted had weinig aan haar lichaamsbeweging gedaan. Nou, daar zou nu verandering in komen. Hij had Connie beloofd dat hij voor de hond zou zorgen, en dat zou hij ook doen, volgens een nieuw rooster dat toevallig vanavond inging. Er wordt niet meer in de achtertuin gesnuffeld voor bedtijd, hondje, deelde hij P.B. zwijgend mee. Van nu af aan wordt er gewandeld en nog eens gewandeld.

Hij keek nog een keer of de deur van de boekwinkel op slot zat, en hij zette de kraag van zijn oude jack op tegen de nattigheid en de kou. Hij had een paraplu mee moeten nemen, besefte hij toen hij de deur uit stapte en de eerste plens regenwater in zijn nek voelde. Een pet bood niet voldoende bescherming, hoe goed die hem ook stond. Maar waarom, verdomme, dácht hij er zelfs aan of iets hem goed stond? vroeg hij zich af. Verdorie, als iemand dezer dagen in zijn hoofd zou kunnen kijken, zou die daar niets anders aantreffen dan spinnenwebben en bederf.

Ted kuchte, spuugde op straat en begon zichzelf opbeurend toe te spreken terwijl hij en de hond langs het gebouw van de Royal Marine Reserve liepen, waar regenwater als een zilveren pluim uit de kapotte dakgoot waaide. Hij was een goede partij, zei hij tegen zichzelf. Majoor Ted Wiley, met een pensioen van de landmacht, weduwnaar geworden na een héél goed huwelijk van tweeënveertig jaar, was een goede partij voor iedere vrouw. Waren beschikbare mannen in Henley-on-Thames niet even schaars als ruwe diamanten? Ja. Dat waren ze. Waren beschikbare mannen zonder lelijke neusharen, ruige wenkbrauwen en overvloedig haar in hun oren niet nog schaarser? Ja en nog eens ja. En waren keurige mannen, in het bezit van hun volle verstandelijke vermogens, met een uitstekende gezondheid, handig in de keuken en toegewijd, niet zo zeldzaam in de stad dat ze het slachtoffer werden van overdreven aandacht op het moment dat

ze besloten zich op een sociale bijeenkomst te vertonen? Verdomd, dat waren ze. En hij was een van hen. Iedereen wist het. Eugenie inbegrepen, hield hij zich voor.

Had ze niet meer dan eens tegen hem gezegd: je bent een beste man, Ted Wiley? Ja, dat had ze gezegd.

Had ze de afgelopen drie jaar niet bereidwillig zijn gezelschap gezocht? En met plezier, dat wist hij zeker. Ja. Dat had ze gedaan.

Had ze niet geglimlacht en gebloosd en de andere kant op gekeken toen ze zijn moeder opzochten in het Quiet Pines-verpleeghuis, en de oude dame op die irritante, gebiedende toon van haar hoorden zeggen: ik zou jullie tweeën nog graag zien trouwen voor ik doodga. Ja, ja en nog eens ja. Dat had ze allemaal gedaan.

Wat betekende het, in het licht van dat alles, dan eigenlijk dat ze het gezicht van een onbekende man had aangeraakt? En waarom kon hij het niet van zich afzetten, alsof het een brandmerk was geworden in plaats van een onaangename herinnering, die hij niet eens gehad zou hebben als hij niet de gewoonte had aangenomen om haar gade te slaan, zich dingen af te vragen, te gluren, te moeten weten, om voortdurend maatregelen te nemen in zijn leven alsof het helemaal geen leven was, maar een varend schip dat zijn lading zou kunnen verliezen als hij niet oppaste?

Eugenie zelf was het antwoord daarop. Eugenie, wier spookachtig dunne lichaam erom vroeg gekoesterd te worden; wier keurige haar – hoewel er zilveren draden door liepen – erom vroeg om de kammetjes die het bijeenhielden los te maken; wier bewolkte ogen nu eens blauw, dan weer groen, dan weer grijs, dan weer blauw waren, maar altijd op hun hoede; wier zedige, maar desondanks uitdagende vrouwelijkheid bij Ted een beroering in zijn lendenen opriep die hem ertoe aanzette iets te doen wat hij sinds de dood van Connie niet meer had kunnen doen. Eugenie wás het antwoord.

En hij was de man voor Eugenie, de man om haar te beschermen, om haar weer tot leven te wekken. Want wat tussen hen de afgelopen drie jaar onuitgesproken was gebleven, was de mate waarin Eugenie zich voor god weet hoe lang het samenzijn met haar medemensen had ontzegd. Toch was die ontzegging openlijk gebleken toen hij haar voor de eerste keer had gevraagd of ze 's avonds met hem een eenvoudig glaasje sherry wilde drinken in de Catherine Wheel.

Lieve hemel, het moet jaren geleden zijn dat een man haar mee uit heeft gevraagd, had Ted Wiley bij haar opgewonden reactie

op zijn uitnodiging gedacht. En hij had zich afgevraagd waarom. Nu, misschien, wist hij het. Ze had geheimen voor hem, die Eugenie. Ik moet je iets belangrijks vertellen, Ted. Zonden die ze moest opbiechten, had ze gezegd. Zonden.

Wel, hij kon net zo goed vandaag horen wat ze te zeggen had.

Aan het eind van Friday Street bleef Ted staan wachten tot het verkeerslicht op groen zou springen, met P.B. huiverend dicht naast hem. Duke Street was ook de belangrijkste doorgaande weg naar Reading of naar Marlow, en er reden derhalve allerlei voertuigen door. Een natte avond als deze deed weinig om de verkeersdruk te verminderen in een maatschappij die, hoe betreuenswaardig ook, steeds meer afhankelijk werd van auto's. Nog betreuenswaardiger was het feit dat veel mensen een leven als forens leidden, dat werd bepaald door werken in de stad en wonen op het platteland. Dus zelfs om negen uur 's avonds reden er auto's en vrachtwagens spetterend door de natte straat, waarbij hun koplampen okerkleurige waaiers verspreidden die weerspiegeld werden in ramen en in plassen stilstaand water.

Te veel mensen gaan naar te veel plaatsen, dacht Ted somber. Te veel mensen die er niet het flauwste idee van hebben waarom ze halsoverkop door hun leven jakkeren.

Het licht sprong op groen en Ted stak over, waarna hij Greys Road insloeg met P.B. op een drafje naast hem. Ondanks het feit dat ze nog geen halve kilometer hadden gelopen, begon de oude hond al te piepen, en Ted bleef in het ondiepe portiek van Mirabelle's Antiques staan om de arme retriever op adem te laten komen. Ze waren bijna op de plaats van bestemming, zei hij geruststellend tegen haar. Ze kon die paar meter naar Albert Road toch nog wel halen?

Daar diende een parkeerterrein als toegangsplein voor de Zestig-Plus Club, een organisatie die zich bekommerde om het sociaal welzijn van Henleys voortdurend groeiende groep gepensioneerden. Eugenie werkte er, als directeur. En daar had Ted haar ontmoet, nadat hij verhuisd was naar de stad aan de Theems toen hij in Maidstone de herinnering aan de langdurige fatale ziekte van zijn vrouw niet meer kon verdragen.

'Majoor Wiley, wat leuk. U woont in Friday Street,' had Eugenie tegen hem gezegd toen ze zijn lidmaatschapsformulier bekeek. 'U en ik zijn burenn. Ik woon op nummer 65. Het roze huis? Doll Cottage? Ik woon er al jaren. En u woont...'

'De boekwinkel,' had hij gezegd. 'Precies aan de overkant. De

flat is erboven. Ja. Maar ik had er geen idee van... Ik bedoel, ik had u nog niet gezien.'

'Ik ga altijd vroeg weg en kom laat thuis. Maar ik ken uw winkel wel. Ik ben er vaak geweest. Tenminste, toen uw moeder die nog beheerde. Vóór haar beroerte, bedoel ik. En ze is nog altijd bij ons, dat is fijn. Het gaat beter met haar, nietwaar.'

Hij had gedacht dat Eugenie het vroeg, maar toen het tot hem doordrong dat dat niet het geval was – ze bevestigde slechts informatie die ze al had – wist hij ook waar hij haar eerder had gezien: in het Quiet Pines-verpleeghuis, waar Ted driemaal per week bij zijn moeder op bezoek ging. Eugenie deed er 's ochtends vrijwilligerswerk, en de patiënten noemden haar 'onze engel'. Dat had Teds moeder hem tenminste eens gezegd, toen ze beiden Eugenie een kamertje binnen hadden zien gaan met een luier voor volwassenen over haar arm. 'Ze heeft hier geen familie en het tehuis betaalt haar geen cent, Ted.'

Waarom? had Ted destijds willen weten. Waarom doet ze het dan? Geheimen, dacht hij nu. Stille wateren en geheimen.

Hij keek naar de hond, die zich tegen hem aan had laten zakken, buiten bereik van de regen en vastbesloten om een dutje te doen zolang ze de kans kreeg. Hij zei: 'Vooruit, P.B. Het is nu niet ver meer', en hij keek naar de overkant van de straat en zag door de kale bomen dat er ook niet veel tijd meer was.

Vanwaar hij en de hond stonden te schuilen zag hij dat de leden van de Commissie voor het Oudejaarsfeest van de Zestig-Plus Club naar buiten kwamen. Terwijl ze hun paraplu's opstaken en als beginnende koorddansers door plassen stapten, riepen de commissieleden elkaar afscheidswoordjes toe. Het klonk vrolijk genoeg om aan te nemen dat er eindelijk een compromis over de etenswaren was bereikt. Eugenie zou er blij om zijn. En wanneer ze blij was, zou ze ongetwijfeld spraakzaam zijn en bereid om met hem te praten.

Ted stak de straat over, verlangend om haar staande te houden, met zijn weerspannige golden retriever op sleeptouw. Hij bereikte het lage muurtje tussen het trottoir en de parkeerplaats op het moment dat het laatste commissielid wegreed. De lichten in de Zestig-Plus Club gingen uit en het portiek voor de ingang werd in schaduwen gehuld. Een ogenblik later stapte Eugenie het mistige schemerdonker in tussen het gebouw en het parkeerterrein, worstelend met de sluiting van een zwarte paraplu. Ted deed zijn mond open om haar naam te roepen, haar hartelijk goeden-

avond te wensen en haar aan te bieden haar persoonlijk naar huis te begeleiden. Geen geschikte tijd, zo laat op de avond, voor een knappe vrouw om alleen op straat te zijn, lieve kind. Mag ik je de arm van een vurige aanbieder aanbieden? Met hond, vrees ik. P.B. en ik waren nog even de stad aan het verkennen.

Hij had dit alles kunnen zeggen en hij was al bezig diep adem te halen om ermee te beginnen, toen hij het opeens hoorde. Een mannenstem die Eugenies naam riep. Ze draaide zich om naar links en Ted keek langs haar heen naar de plek waar een gedaante uit een donkere personenauto stapte. Het licht van de straatlantaarns die op het parkeerterrein stonden bescheen hem van achteren, zodat hij niet veel meer was dan een schaduw. Maar de vorm van zijn hoofd en die scherpe neus waren voldoende om Ted duidelijk te maken dat Eugenies bezoeker van één uur 's nachts weer in de stad was.

De onbekende benaderde haar. Zij bleef waar ze was. Toen het licht op hem viel, kon Ted zien dat het een oudere man was – misschien van Teds leeftijd – met een dichte bos wit haar dat van zijn voorhoofd was weggekamd en omlaagviel tot op de opgezette kraag van een Burberry-regenjas.

Ze begonnen te praten. Hij nam de paraplu van haar over, hield die boven hen en sprak op dringende toon tegen haar. Hij was zeker twintig centimeter langer, dus hij moest zich naar haar toe buigen. Ze hief haar gezicht op om naar hem te luisteren. Ted spande zich in om hem te verstaan, maar hij kon slechts opvangen: 'Je móét', en: 'Mijn knieën, Eugenie?', en ten slotte, luid: 'Waarom wil je niet inzien...', wat Eugenie onderbrak met een stroom zacht gesproken woorden een hand op zijn arm. 'Kun jij zoiets tegen mij zeggen?' waren de laatste woorden van de man die Ted kon verstaan, waarna deze zich uit Eugenies greep losrukte, haar de paraplu in de hand duwde en met grote stappen naar zijn auto beende. Ted blies een wolk van opluchting de koude nachtlucht in.

De opluchting was echter van korte duur. Eugenie volgde de onbekende en haalde hem in op het moment dat hij het portier van zijn auto openrukte. Met het portier tussen hen in bleef ze tegen hem praten. Haar gesprekspartner draaide echter zijn hoofd om en riep uit: 'Nee, néé!' Op dat moment stak ze haar hand uit en probeerde die tegen zijn wang te leggen. Ze leek hem naar zich toe te willen trekken, ondanks het openstaande portier dat als een schild tussen hen in bleef.

Het werkte goed als een schild, dat portier, want de onbekende ontsnapte, ondanks de liefkozing die Eugenie voor hem in petto had. Hij dook achter het stuur, trok het portier dicht en startte de motor met een geraas dat weerkaatste tegen de gebouwen aan drie zijden van het parkeerterrein.

Eugenie liep weg. De auto reed achteruit. De versnelling krijste als een dier dat wordt geslacht. De banden slipten gevaarlijk over het natte plaveisel. Rubber zette zich af op asfalt met een geluid dat klonk als wanhoop.

Nog meer geraas; toen reed de auto met grote snelheid naar de uitrit. Op nog geen zes meter van de plek waar Ted in de beschutting van een jonge boom stond te kijken, draaide de Audi – want die was nu zo dichtbij dat Ted de bekende vier ringen op de motorkap kon zien – de straat in zonder dat de bestuurder ook maar even wachtte om te zien of er andere auto's aankwamen. Ted had net genoeg tijd om een glimp op te vangen van een profiel dat vertrokken was van emotie, voor de Audi links afsloeg, in de richting van Duke Street, en daar rechtsaf ging, de weg naar Reading op. Ted keek hem na in een poging de cijfers op de kentekenplaat te lezen, terwijl hij tegelijkertijd probeerde te bedenken of dit een slecht gekozen moment was om Eugenie 'toevallig' tegen te komen.

Hij had echter niet veel tijd om te kiezen tussen haastig naar huis teruggaan of doen of hij zojuist was aangekomen. Eugenie zou binnen dertig seconden, misschien nog minder, bij hem zijn.

Hij keek naar de hond, die de gelegenheid om uit te rusten van de wandeling had aangegrepen om zich aan de voet van de boom neer te vlijen, waar ze nu opgerold lag met de kennelijke bedoeling om als een martelaar in de regen te gaan slapen. Hoe groot was de kans, dacht Ted, dat hij P.B. kon overhalen om snel met hem mee te draven, zodat ze uit de buurt waren voor Eugenie de rand van het parkeerterrein had bereikt? Erg klein. Dus hij zou Eugenie benaderen met het voorwendsel dat hij en de hond net waren aangekomen.

Hij trok zijn schouders naar achteren en gaf een ruk aan de riem. Hij zag echter dat Eugenie helemaal niet zijn kant uit kwam. In plaats daarvan liep ze in tegenovergestelde richting, waar voetgangers via een pad tussen de gebouwen op Market Place konden komen. Wel verdraaid, waar ging ze naartoe?

Ted spoedde zich achter haar aan. Hij zette er stevig de pas in, waar P.B. niet blij mee was, maar de hond moest zijn tempo wel

volgen om niet het risico te lopen te worden gewurgd. Eugenie was een donkere gedaante vóór hen; haar zwarte regenjas, zwarte laarzen en zwarte paraplu maakten dat ze nauwelijks te onderscheiden was op deze regenachtige avond.

Ze liep rechtstreeks Market Place op, en voor de tweede maal vroeg Ted zich af waar ze naartoe ging. Om deze tijd waren de winkels gesloten en Eugenie maakte er geen gewoonte van om in haar eentje naar de kroeg te gaan.

Ted stond zich een moment te verbijten terwijl P.B. een plas deed naast het trottoir. De grote blaas van de hond was legendarisch en Ted was ervan overtuigd dat hij, als gevolg van het lange wachten terwijl P.B. een plas dampende urine op straat deponeerde, Eugenie kwijt zou raken in Market Place Mews of Market Lane, wanneer ze halverwege de straat was overgestoken. Maar na een snelle blik naar links en naar rechts vervolgde ze haar weg, naar de rivier. Ze liep Duke Street voorbij en sloeg Hart Street in. Op dat moment begon Ted te vermoeden dat ze gewoon een omweg maakte naar huis, ondanks het weer. Ze bleef echter staan bij de deuren van St. Mary the Virgin, de kerk waarvan de fraaie gekanteelde toren deel uitmaakte van het silhouet, van de rivier af gezien, waarom Henley beroemd was.

Eugenie was niet gekomen om het stadsbeeld te bewonderen, want ze dook snel de kerk in.

‘Verdomme,’ mompelde Ted. Wat moest hij nu doen? Hij kon haar, met een hond op sleeptouw moeilijk achternagaan de kerk in. Buiten in de regen blijven rondhangen was ook geen aanlokkelijk vooruitzicht. En hoewel hij de hond aan een lantaarnpaal kon vastbinden en zich bij haar kon voegen tijdens haar gebed – als ze van plan was om daar binnen te bidden – kon hij moeilijk doen alsof ze elkaar toevallig tegenkwamen in St. Mary the Virgin, ’s avonds om negen uur, wanneer er geen dienst gehouden werd. En zelfs al wás er een dienst, Eugenie wist dat hij geen kerkganger was. Verdomme, wat kon hij anders doen dan zich omdraaien en als een verliefde gek naar huis gaan? En al die tijd telkens, telkens weer dat moment op het parkeerterrein voor zich zien toen ze de man had aangeraakt. Weer die aanraking...

Driftig schudde Ted zijn hoofd. Zo kon hij niet doorgaan. Hij moest het ergste weten. Hij moest het vanavond weten.

Links van de kerk vormde het kerkhof een ruwe driehoek doorweekte vegetatie, in tweeën gedeeld door een pad dat naar een hofje met een rij oude bakstenen huisjes leidde, waarvan de ven-

sters helder oplichtten in de duisternis. Ted nam P.B. mee in die richting. Hij zou de tijd die Eugenie in de kerk doorbracht gebruiken om zijn openingszin te repeteren.

Kijk naar die hond, ze is zo vet als een varken, zou hij zeggen. We zijn bezig om haar te laten afvallen. De dierenarts zegt dat het zo niet kan doorgaan zonder dat haar hart het begeeft, dus hier zijn we, en van nu af aan zullen we hier elke avond zijn; dan maken we een flinke wandeling door de stad. Mogen we met je meelopen, Eugenie? Je bent zeker op weg naar huis? Wil je nu praten? Kan dit het 'binnenkort' zijn waarover je hebt gesproken? Want ik weet niet hoeveel langer ik het nog kan volhouden me te blijven afvragen wat het is waarvan je vindt dat ik het moet weten.

Het probleem was dat hij besloten had dat hij haar wilde, en hij wist niet hoe hij moest omgaan met het gevoel dat hij die beslissing had genomen zonder te weten of zij ook zover was. De vijf jaar na Connies dood had hij nooit achter een vrouw aan hoeven lopen, omdat vrouwen achter hém aan liepen. En ook al had dat hem duidelijk gemaakt hoe onprettig hij het vond om achternagelopen te worden – verdomd nog aan toe, sinds wanneer waren vrouwen zo verrekte agressief geworden? vroeg hij zich af – en ook al begon wat er uit die achtervolgingen voortkwam een druk op hem uit te oefenen waaronder hij voortdurend dreigde te bezwijken, toch had hij zich diep dankbaar gevoeld dat deze oude jongen hét nog altijd had en dat hét veelgevraagd was.

Eugenie vroeg echter niets. Waardoor Ted zich begon af te vragen of hij wel mans genoeg was voor ieder ander – oppervlakkig althans – maar om de een of andere reden niet mans genoeg voor haar.

Verduiveld, waaróm voelde hij zich zo? Als een puber die nog nooit met een vrouw het bed in was gedoken. Het waren die mislukkingen met de anderen, dacht hij, mislukkingen die hij met Connie nooit had meegemaakt.

'Je zou eens naar een dokter moeten gaan met dat probleempje van je,' had die piranha Georgia Ramsbottom tegen hem gezegd toen ze haar schonkige achterwerk uit zijn bed schoof en zijn flannellen ochtendjas aantrok. 'Het is niet normaal, Ted. Voor een man van jouw leeftijd? Hoe oud ben je, zestig? Het is gewoon niet normaal.'

Achtenzestig, dacht hij. Met een orgaan tussen zijn benen dat slap bleef, wat hij ook probeerde.

Maar dat kwam doordat ze hem achternaliepen. Als ze hem nu

maar lieten doen wat de natuur iedere man wilde laten doen – de jager zijn, niet opgejaagd worden – dan zou alles vanzelf goed komen. Toch? Tóch? Hij moest het weten.

Een plotselinge beweging binnen een van de verlichte vierkante vensters van een hofjeshuisje trok zijn aandacht. Ted keek die kant op en zag dat er iemand de kamer achter het raam was binnengekomen. De gestalte was van een vrouw, en terwijl Ted nieuwsgierig naar haar bleef kijken, verraste het hem dat ze de rode trui die ze aanhad omhoog schoof, over haar hoofd trok en op de vloer liet vallen.

Hij keek naar links en naar rechts. Hij voelde dat zijn wangen begonnen te gloeien. Ondanks de regen die hem geselde. Eigenaardig dat sommige mensen niet wisten wat er 's avonds met een verlicht venster gebeurde. Ze konden niet naar buiten kijken, dus geloofden ze dat er ook niemand naar binnen kon kijken. Kinderen dachten dat. Teds eigen drie dochters was geleerd om de gordijnen dicht te doen voor ze zich uitkleedden. Maar als niemand dat een kind bijbracht... Vreemd dat sommige mensen het nooit leerden.

Hij wierp nog een steelse blik in haar richting. De vrouw had haar beha uitgedaan. Ted slikte. P.B., nog steeds aan haar riem, begon aan het gras te snuffelen dat langs het kerkhofpad groeide, en in haar onschuld liep ze de kant van het hofje op.

Maak de riem los, ze zal niet ver weglopen. In plaats daarvan liep Ted achter haar aan, met de riem losjes in zijn hand.

De vrouw achter het raam begon haar haren te borstelen. Bij elke streek gingen haar borsten omhoog en omlaag. De tepels waren stijf, met diepbruine kringen eromheen. Bij de aanblik van dit alles bleven zijn ogen strak op haar borsten gericht, alsof hij daar de hele avond, en alle avonden die aan deze avond waren voorafgegaan, op had gewacht. Ted voelde de beginnende opwinding in zijn lichaam, en daarna het behaaglijke, sneller stromende bloed en het kloppen van iets wat tot leven kwam.

Hij zuchtte. Er was niets mis met hem. Helemaal niets. Achternagelopen worden, dat was het probleem geweest. Zelf achtervolgen – en daarna opeisen en krijgen – was inderdaad de oplossing.

Hij gaf een ruk aan P.B.'s riem, zodat de hond niet kon doorlopen. Hij bleef staan om naar de vrouw achter het raam te kijken en om op zijn Eugenie te wachten.

In de Mariakapel van St. Mary the Virgin bad Eugenie niet, maar ze wachtte. Ze had in geen jaren de binnenkant van een kerk gezien, en de enige reden waarom ze er vandaag was binnengelopen was om het gesprek met Ted, dat ze zich had voorgenomen te voeren, uit te stellen.

Ze wist dat hij haar volgde. Het was niet de eerste keer dat ze uit de Zestig-Plus Club was gekomen en zijn silhouet onder de bomen in de straat had gezien, maar het was wél de eerste keer dat ze niet met hem wilde praten. Daarom was ze niet zijn kant op gelopen toen ze het had kunnen doen, op het logische moment waarop ze hem een verklaring kon geven van wat hij op het parkeerterrein had gezien. Daarom was ze in de richting van Market Place gelopen, zonder duidelijk idee waar ze naartoe ging.

Toen haar blik op de kerk was gevallen, had ze de beslissing genomen naar binnen te glippen en te doen alsof ze daar een smeekbede wilde opzenden. De eerste vijf minuten in de Mariakapel had ze zelfs geknield gelegen op een van de stoffige kussens, naar het beeld van de Heilige Maagd gestaard en gewacht tot de oude, vertrouwde woorden van het gebed bij haar opkwamen. Het gebeurde niet. Haar hoofd was te vol belemmeringen voor een gebed: oude ruzies en beschuldigingen, vroegere banden en de zonden die ze in naam daarvan had begaan; huidige vragen en wat die met zich meebrachten; toekomstige gevolgen als ze nu een domme misstap beging.

Ze had in het verleden genoeg misstappen begaan om dertien dozijn levens te verwoesten. En ze had lang geleden geleerd dat in actie komen hetzelfde betekende als een steen die in een poel stilstaand water wordt gegooid. De concentrische cirkels die de steen veroorzaakt mogen dan steeds vager worden, maar ze blijven wel bestaan.

Toen er geen gebed bij haar opkwam, stond Eugenie uit haar geknielde houding op. Ze ging zitten, met haar voeten plat op de grond, en ze keek naar het gezicht van het beeld. Jij hebt er niet voor gekozen om Hem te verliezen, nietwaar? vroeg ze zwijgend aan Maria. Hoe kan ik je dan vragen om het te begrijpen? En zelfs als je het begreep, welke voorspraak kan ik je dan vragen? Je kunt de tijd niet terugdraaien. Wat gebeurd is, kun je niet ongedaan maken. Je kunt niet tot leven brengen wat dood is en verdwenen, want als dat kon, zou jij het gedaan hebben om jezelf de kwelling te besparen die je moest doormaken toen Hij vermoord werd.

Alleen, ze zeggen immers nooit dat het moord was? Nee, het is een opoffering voor een goede zaak. Het is je leven geven voor iets wat veel belangrijker is dan leven. Als zoiets bestaat...

Eugenie steunde met haar ellebogen op haar bovenbenen en liet haar voorhoofd in haar handpalmen rusten. Als ze moest geloven wat haar religie van vroeger haar had geleerd te geloven, dan had de Maagd Maria van het begin af aan precies geweten wat er van haar geëist zou worden. Ze had duidelijk begrepen dat het kind dat ze had gekoesterd in de bloei van zijn man-zijn uit haar leven zou worden weggerukt. Gehoond, geslagen, misbruikt en opgeofferd. Hij zou een smadelijke dood sterven en zij zou er zijn om dat alles te zien. En de enige zekerheid die ze ooit zou hebben, dat Zijn dood een grotere betekenis had dan bespuwd worden en aan het kruis genageld worden tussen twee misdadigers, was eenvoudig te geloven. Want hoewel de religieuze traditie wilde dat haar een engel was verschenen om haar op de hoogte te brengen van de toekomstige gebeurtenissen, wie kon zoiets nu werkelijk met zijn volle verstand bevatten?

Daarom was ze doorgestaan, in het blinde vertrouwen dat er ergens een groter goed bestond. Niet gedurende haar leven en niet gedurende het leven van de kleinkinderen die ze nooit zou hebben. Maar het was er. Ergens. Heel wezenlijk.

Natuurlijk was het nog niet gebeurd. Er waren heel snel tweeduizend wrede jaren verstreken, en de mensheid wachtte nog steeds op het goede dat zou komen. Wat dacht ze, Maria, terwijl ze toekkeek en wachtte op haar troon in de wolken? Hoe begon ze de baten af te zetten tegen de kosten?

Jarenlang hadden kranten dienstgedaan om Eugenie duidelijk te maken dat de baten – het goede – de schaal lieten doorslaan naar de kant van de prijs die ze zelf had betaald. Maar nu was ze daar niet meer zo van overtuigd. Ze had gedacht dat ze een groter goed diende, maar dat dreigde voor haar ogen uiteen te vallen als een geweven tapijt dat, doordat het steeds verder uitrafelde, de spot dreef met het werk dat voor de schepping ervan was verzet. En zij was de enige die het uitrafelen kon tegenhouden, als ze dat verkoos.

Het probleem was Ted. Ze was niet van plan geweest om nauwe banden met hem aan te knopen. Ze had nu al zo lang niet dicht genoeg bij iemand willen komen om allerlei confidenties aan te moedigen. En dat ze zich nu toch in staat achtte – om nog maar te zwijgen van het feit dat ze vond dat ze het verdiende – een

relatie met een ander menselijk wezen aan te gaan, leek een vorm van overmoed die haar zeker zou vernietigen. Toch wilde ze graag dicht bij hem zijn, alsof hij het pijnstillende middel was voor een ziekte die ze uit lafheid geen naam durfde te geven. Daarom zat ze nu in de kerk. Deels omdat ze Ted Wiley niet onder ogen wilde komen voor de weg geplaveid was. Deels omdat ze de juiste woorden nog niet kon vinden om die weg te plaveien.

Zeg me wat ik moet doen, God, bad ze. Zeg me wat ik moet zeggen.

God bleef echter zwijgen, zoals Hij dat al eeuwen had gedaan. Eugenie legde wat geld op de collecteschaal en ze verliet de kerk. Buiten regende het nog steeds genadeloos hard. Ze stak haar paraplu op en liep naar de rivier. De wind nam toe toen ze bij de hoek van de straat kwam, en even bleef ze staan om ermee te worstelen toen haar paraplu door een hardere vlaag dan ze had verwacht werd getroffen en binnenstebuiten klapte.

‘Wacht even. Laat me je daarmee helpen, Eugenie.’

Ze draaide zich met een ruk om. Daar stond Ted, met zijn oude hond sullig naast zich, terwijl de regen van zijn neus en zijn wangen drupte. Zijn waxjas glom van het vocht en zijn pet plakte op zijn schedel.

‘Ted!’ Ze schonk hem de gift van haar valse verbazing. ‘Je ziet eruit als een verzopen kat! En die arme P.B.? Wat doe je hier buiten met die lieve hond?’

Hij bracht haar paraplu weer in model en hield die boven hen. Ze nam zijn arm.

‘We zijn begonnen meer lichaamsbeweging te nemen,’ vertelde hij haar. ‘Naar Market Place, over het kerkhof en dan weer naar huis, vier keer per dag. Wat doe jij hier? Je komt toch niet net uit de kerk, of wel?’

Je weet dat het zo is, wilde ze zeggen. Je weet alleen niet waarom. Maar ze zei slechts luchtig: ‘Stoom afblazen na de vergadering. Je weet wel: de Commissie voor het Oudejaarsfeest? Ik heb hun een uiterste datum gegeven om te beslissen wat er gegeten zal worden. Er moet zoveel besteld worden, weet je, en ze kunnen van de cateraar niet verwachten dat hij tot in eeuwigheid blijft wachten tot ze weten wat ze willen, vind je ook niet?’

‘Ben je nu op weg naar huis?’

‘Ja.’

‘Mag ik dan...’

‘Je weet dat je het mag.’

Wat was het belachelijk dat ze zo’n onbenullig gesprek voerden, terwijl er boekdelen van wat er tussen hen gezegd moest worden opzettelijk onuitgesproken bleven.

Je vertrouwt me niet, Ted, is het niet? Waarom vertrouw je me niet? Hoe kan er liefde tussen ons groeien als de vertrouwensbasis ontbreekt? Ik weet dat je je bezorgd maakt omdat ik je niet vertel wat ik zei dat ik je wilde vertellen, maar waarom kun je er voorlopig niet mee tevreden zijn dat ik het je wilde vertellen?

Op het moment kon ze echter niets riskeren wat tot een onthulling zou leiden. Ze was het verplicht, aan banden die veel ouder waren dan de band die ze nu met Ted voelde, om haar huis op orde te brengen voor ze het liet afbranden.

Daarom vervielen ze in nietszeggend gepraat terwijl ze langs de rivier wandelden: zijn dag, haar dag, wie er in de boekwinkel waren geweest en hoe het met zijn moeder ging in Quiet Pines. Hij was vriendelijk en opgewekt; zij was aardig, maar beheerst.

‘Moe?’ vroeg hij, toen ze voor de deur van haar huis stonden.

‘Een beetje,’ gaf ze toe. ‘Het was een lange dag.’

Hij gaf haar de paraplu en zei: ‘Dan zal ik je niet langer ophouden’, maar hij keek haar aan met zoveel openlijke verwachting op zijn blozende gezicht dat ze wist dat zij geacht werd hem binnen te vragen voor een glas cognac, als slaapmutsje.

Het was haar genegenheid voor hem die de waarheid losmaakte. Ze zei: ‘Ik moet naar Londen, Ted.’

‘Ah. Morgenochtend vroeg?’

‘Nee. Ik moet er vanavond nog heen. Ik heb een afspraak.’

‘Een afspraak? Maar met die regen doe je er minstens een uur over... Een afspraak, zei je?’

‘Ja.’

‘Wat voor...? Eugenie...?’ Hij haalde diep adem. Ze hoorde hem binnensmonds vloeken. P.B. hoorde het blijkbaar ook, want de oude retriever hief haar kop op en keek met knipperende ogen naar Ted, alsof ze verbaasd was. De arme hond was drijfnat. Haar vacht was tenminste, godzijdank, zo dicht als die van een mammoet. ‘Laat mij je er dan tenminste naartoe rijden,’ zei Ted ten slotte.

‘Dat zou niet verstandig zijn.’

‘Maar...’

Ze legde haar hand op zijn arm om hem tot zwijgen te brengen. Daarna bracht ze haar hand omhoog om zijn wang aan te raken,

maar hij deinsde terug en ze ging een stap achteruit. 'Ben je morgen vrij om te komen eten?' vroeg ze.

'Dat weet je wel.'

'Laten we dan samen eten. Hier. Dan kunnen we praten, als je wilt.'

Hij keek haar aan. Ze wist dat hij probeerde iets van haar gezicht af te lezen, maar dat hij er niet in slaagde. Probeer het niet, wilde ze tegen hem zeggen. Ik heb al te veel gerepeteerd voor een rol in een drama dat je nog niet begrijpt.

Ze bleef hem rustig aankijken, wachtend op zijn antwoord. Het licht uit haar zitkamer viel door het raam en wierp een gelig schijnsel op een gezicht dat al doorgroefd was van ouderdom en van zorgen die hij niet wilde uitspreken. Daar was ze dankbaar voor: dat hij zijn grootste angst niet tegenover haar wilde uitspreken. Het feit dat wat hem beangstigde on gezegd bleef, gaf haar de moed om de strijd aan te binden met alles wat háár bang maakte.

Hij nam zijn pet af, een gebaar van onderworpenheid dat ze hem liever niet had zien maken. Zijn haar werd erdoor blootgesteld aan de regen en de smalle schaduw die de rode huid van zijn neus verborgen had gehouden verdween. Nu zag ze hem zoals hij was: een oude man. Het liet haar voelen wie zij was: een vrouw die de liefde van zo'n goede man niet verdiende.

'Eugenie,' zei hij, 'als je vindt dat je me niet kunt vertellen dat je... dat jij en ik... dat we niet...' Hij keek naar de boekwinkel aan de overkant van de straat.

'Ik denk niets,' zei ze. 'Alleen aan Londen en aan de rit. En ook aan de regen. Maar ik zal voorzichtig zijn. Je hoeft je niet ongerust te maken.'

Even leek hij tevredengesteld en misschien een beetje opgelucht omdat ze hem probeerde gerust te stellen. 'Je betekent alles voor me,' zei hij ronduit. 'Eugenie, weet je dat? Je bent mijn leven. En ik ben meestal een stomme gek, maar ik wil...'

'Ik weet het,' zei ze. 'Ik weet dat je het wilt. Morgen praten we.'

'Goed dan.' Hij kuste haar onhandig, waarbij hij zijn hoofd stootte tegen de rand van de paraplu, zodat die scheef in haar hand kwam te hangen. De regen sloeg haar in het gezicht. Een auto reed snel door Friday Street. Ze voelde dat het water dat van de banden opspatte haar schoenen doorweekte. Ted draaide zich om. 'Hé!' riep hij de auto na. 'Kijk verdomme een beetje uit waar je rijdt!'

‘Nee. Het geeft niet,’ zei ze. ‘Het heeft niets te betekenen, Ted.’ Hij keek haar weer aan en zei: ‘Verdomme. Was dat niet...’ Maar hij ging niet verder.

‘Wat?’ vroeg ze. ‘Wie?’

‘Niemand. Niets.’ Hij sleurde zijn retriever overeind voor de laatste paar meter naar hun huisdeur. ‘Dus we praten?’ vroeg hij.

‘Morgen? Na het eten?’

‘We praten,’ zei ze. ‘Er is zoveel te zeggen.’

Ze hoefde maar heel weinig voorbereidingen te treffen. Ze waste haar gezicht en poetste haar tanden. Ze kamde haar haar en knoopte een donkerblauwe sjaal om haar hoofd. Ze bracht een kleurloze crème op haar lippen aan en ze ritste de wintervoering in haar regenjas om beter beschermd te zijn tegen de kou. Het was altijd lastig om in Londen een parkeerplaats te vinden, en ze wist niet hoe ver ze zou moeten lopen in de kille wind wanneer ze eindelijk op de plaats van bestemming zou zijn aangekomen.

Met haar regenjas aan en een handtas bungelend aan haar arm liep ze de smalle trap af. Van de keukentafel pakte ze een foto in een eenvoudige houten lijst. Het was er een van een stuk of twaalf die ze anders overal in huis had staan. Voor ze deze had uitgekozen had ze ze als soldaten op de tafel in het gelid gezet, en daar bleven de overige foto's staan.

Ze klemde deze lijst tegen zich aan, net onder haar borst. Daarna liep ze naar buiten.

Haar auto stond geparkeerd op een omheind erf, een plek die ze per maand huurde, een eindje verder de straat in. Het erf was verborgen achter een elektrisch bediend hek, dat zo handig was aangebracht dat het een geheel leek te vormen met de vakwerkhuisen aan weerskanten. Het had iets veiligs, en Eugenie hield van veiligheid. Ze hield van de illusie van zekerheid die hekken en sloten haar boden.

In haar auto – een tweedehands Polo waarvan de ventilator piepte als een terminale astmapatiënt – legde ze de ingelijste foto voorzichtig op de stoel naast zich. Daarna startte ze de motor. Ze had zich voorbereid op deze rit naar Londen; ze had de olie en de banden van de Polo gecontroleerd en de tank volgegooid zodra ze de datum en de plaats wist. Later had ze het tijdstip gehoord, en aanvankelijk had ze er bezwaar tegen gemaakt toen ze begreep dat kwart voor elf betekende 's avonds, niet 's ochtends. Maar ze had geen poot om op te staan, en dat wist ze, dus ze had zich

erbij neergelegd. 's Avonds zag ze niet meer zo goed als vroeger. Maar ze zou het wel klaarspelen.

Ze had echter geen rekening gehouden met de regen. Toen ze de buitenwijken van Henley verliet om naar het noordwesten te rijden via de kronkelende weg naar Marlow, merkte ze dat ze het stuur vast omklemde en eroverheen gebogen zat, halfverblind door de koplampen van tegemoetkomende auto's, overvallen door de striemende regen die het licht uiteen liet vallen in speerpunten die wonden leken te slaan in de voorruit.

Op de M40 was het niet veel beter; daar joegen auto's en vrachtwagens schermen van water op die de ruitenwissers van de Polo nauwelijks konden bijhouden. De markering ging grotendeels schuil onder het water dat op de weg bleef staan, en de strepen die ze wel kon zien leken in Eugenie's ogen te kronkelen als slangen en opzij te schuiven om een heel andere rijstrook te begrenzen.

Pas toen ze in de buurt van Wormwood Scrubs kwam, kreeg ze het gevoel dat ze haar dodelijke greep op het stuur kon laten verslappen. Ook toen nog haalde ze ongemakkelijk adem tot ze de gladde, modderige rivier waarin de snelweg was veranderd kon verlaten om naar het noorden te rijden, in de buurt van Maida Hill.

Zodra ze de kans kreeg, zette ze de auto stil voor een verduisterde Sketchley's. Daar slaakte ze een diepe zucht met een gevoel of ze die had ingehouden vanaf het moment dat ze in Henley de eerste bocht van Duke Street had genomen.

Ze zocht in haar handtas naar de routebeschrijving die ze uit de stratengids had gehaald. Hoewel ze onbeschadigd aan de snelweg was ontsnapt, moest nog een vierde van de rit worden afgelegd in het labyrint van de Londense straten.

De stad was op z'n best al een doolhof. 's Avonds werd het een slecht verlichte doolhof, met een bijna belachelijke schaarste aan richtingborden. Maar 's avonds in de regen was het een hel. Drie valse starts brachten Eugenie niet verder dan het Paddington-sportterrein, waarna ze verdwaalde. Wijselijk nam ze elke keer de weg terug die ze gekomen was, als een taxichauffeur die vastbesloten is om te weten te komen waar hij zijn eerste fout heeft gemaakt.

Daarom was het al bijna tien voor halftwaalf toen ze de straat vond die ze zocht, in Noordwest-Londen. Daarna kostte het haar nog zeven gekmakende minuten om rondjes te rijden tot ze een parkeerplaats vond.

Ze drukte opnieuw de ingelijste foto tegen haar borst, pakte haar paraplu van de achterbank en stapte uit. De regen was eindelijk afgenomen, maar het waaide nog steeds hard. De paar herfstbladeren die nog aan de bomen waren achtergebleven werden door de lucht geblazen, waarna ze op het trottoir, op de straat en tegen de geparkeerde auto's bleven plakken.

Nummer 32 was het huis dat ze moest hebben, en Eugenie zag dat het een eind verderop moest staan, aan de andere kant van de straat. Om deze tijd was het donker in de meeste huizen die ze voorbijliep, en alsof ze nog niet nerveus genoeg was over het komende gesprek, werd ze nog banger door de duisternis en wat er zich, volgens haar op volle toeren werkende verbeelding, daar zou kunnen schuilhouden. Ze besloot daarom voorzichtig te zijn, zo voorzichtig als een vrouw alleen in een drukke stad op een regenachtige avond in de late herfst zou moeten zijn. Ze stapte van het trottoir af en liep midden op de weg verder, waar ze van tevoren gewaarschuwd zou worden als iemand haar zou willen overvallen.

Het leek haar onwaarschijnlijk. Dit was een fatsoenlijke buurt. Toch wist ze dat het goed was om voorzichtig te zijn, en daarom was ze dankbaar toen het licht over haar heen viel, wat betekende dat er een auto achter haar in de straat reed. De auto naderde langzaam, zoals ze zelf was gekomen, en de bestuurder deed wat zij ook had gedaan: zoeken naar het kostbaarste wat Londen te bieden had: een parkeerplaats.

Ze draaide zich om, bleef naast de dichtstbijzijnde auto staan en wachtte tot de wagen haar zou passeren. Maar de auto ging aan de kant en de lichten knipperden om haar duidelijk te maken dat ze kon doorlopen.

Ze bedacht dat zij, als ze twee minuten later hier was gekomen, nu zelf degene in die auto zou zijn geweest, rondrijdend en tegen beter weten in hopen dat iemand uit een van de huizen in de straat zou besluiten om op dit late uur weg te rijden.

Ze had zich vergist, dacht ze, waarna ze haar paraplu tegen haar schouder legde en doorliep. De auto zocht helemaal niet naar een parkeerplaats, maar wachtte op iemand die uit het huis moest komen waarvoor hij was gestopt. Toen ze tot die conclusie was gekomen keek ze snel achterom, en alsof de onbekende bestuurder haar gedachten kon lezen, toeterde hij één keer heel kort, als een ouder die een onoplettend kind tot de orde roept.

Eugenie bleef doorlopen en telde in het voorbijgaan de huis-

nummers. Ze zag nummer 10, nummer 12 – ze was nog geen zes huizen bij haar eigen auto vandaan – toen het licht achter haar plotseling doofde.

Vreemd, dacht ze. Je kunt toch niet zomaar op straat parkeren? Bij die gedachte draaide ze zich om. Dat was, zoals zou blijken, niet haar grootste vergissing.

Fel licht flitste op. Onmiddellijk zag ze niets meer. Verblind bleef ze doodstil staan, als een verschrikt dier.

Een motor brulde en de banden gierden.

Toen ze geraakt werd vloog haar lichaam omhoog; haar armen spreidden zich en de ingelijste foto schoot als een raket de lucht in.